

Haarlem

Bijlage

Toelichting op de uitvoering 'Sociaal programma statushouders 2016-2017'

Inleiding

Een uitgebreide [voortgangsrapportage](#) is in de raadscommissie Samenleving besproken op 29 september 2016. Hieronder volgt per onderdeel een beknopte samenvatting van deze rapportage met een vooruitblik op inzet in 2017.

Taalontwikkeling

Dit jaar is een doorlopende leerlijn tot stand gebracht tussen de pré-inburgering van statushouders die start op COA-locaties en de inburgeringstrajecten van de lokale aanbieders. Verlies aan kennis en vaardigheden als gevolg van een tijdelijke onderbreking van het traject waar voorheen sprake van was blijft achterwege.

Op verzoek van de gemeente gaan Stichting Lezen en Schrijven en Nova College samen activiteiten aanbieden aan taalmaatjes /taalcoaches in het kader van deskundigheidsbevordering. Dit aanbod is voor alle partners en vrijwilligers in de stad die hiervoor belangstelling hebben. Zo kunnen zij meer effectief de taalontwikkeling bij de statushouder helpen te versterken.

Het Taalplein van de Bibliotheek Kennemerland is een voorziening met als doel om laaggeletterde Haarlemmers en/of buitenlanders in Haarlem (beter) Nederlands te leren. Het Taalplein is ook zeer belangrijk bij de directe ondersteuning van statushouders voor hun taalontwikkeling. En tevens indirect doordat zowel inburgeringsaanbieders, taalmaatjes en taalcoaches gebruik maken van deze faciliteiten en activiteiten bij hun ondersteuning aan statushouders. Alle deelnemers aan taaltrajecten mogen gratis lid worden van de bibliotheek en daarmee gebruik maken van alle uitleenmiddelen en alle studiefaciliteiten.

Tot en met 2016 wordt het Taalplein betaald uit de minimagelden. Die gelden zijn voor 2017 niet beschikbaar voor deze kosten. Vanwege het belang van het Taalplein juist ook voor statushouders komen de kosten voor continuering in 2017 ten laste van het 'Sociaal programma statushouders'.

In 2017 willen we inzetten op mogelijkheden voor het ontwikkelen van taalstages bij werkgevers en maatschappelijke organisaties.

Maatschappelijke oriëntatie

Het Rijk bereidt bij de nieuwe Wet Inburgering voor dat per 1 juli 2017 de participatieverklaring daarbij een verplicht onderdeel is. Gemeenten worden hiervoor verantwoordelijk en moeten verplicht gegevens over het traject aan DUO leveren. De gemeente Haarlem is gestart met participatieverklaringstrajecten voor alle statushouders vanaf 18 jaar in het kader van maatschappelijke oriëntatie. Statushouders leren de kernwaarden van de Nederlandse samenleving te herkennen, begrijpen en keuzes te maken. Begrippen als vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit staan centraal gedurende dit traject. Tegelijkertijd is er aandacht voor de verwerking van migratie-ervaringen en het versterken van het toekomstbeeld bij deelnemers.

Gedurende het traject wordt verder aandacht besteed aan:

- Betekenis van maatschappelijke participatie en doel van het Participatietraject
- Verwerking en zingeving
- Oriëntatie op de Nederlandse arbeidsmarkt
- Nederland, een Democratische rechtstaat
- Vrijheid: Universele rechten van de mens
- Nederlandse waarden en normen ten opzichte van agressie, huiselijk en eer gerelateerd geweld
- Betekenis van ideologische overtuigingen binnen een rechtstaat
- Een gezond leven in Nederland.

Maatschappelijke integratie

Onder de noemer 'Thuis in Haarlem' hebben Haarlem Effect, Hotel de Koepel, VluchtelingenWerk, DOCK, de Vrijwilligerscentrale, BUUV, de raad van samenwerkende kerken en SportSupport de handen ineen geslagen. Samen organiseren zij de inzet en begeleiding van 'Haarlemmaatjes'. De gemeente financiert de professionele coördinator daarvoor en de mogelijkheden voor ondersteuning en ontwikkeling van Haarlemmaatjes. Een Haarlemmaatje is min of meer een 'Haarlemse wegwijzer' voor 'informele zaken'. Er wordt gedacht vanuit het persoonlijk leven en interesses van de statushouder in de richting van al het sociaal maatschappelijke en culturele aanbod in de stad. De idee is dus niet om aanbod richting statushouder op te stellen, maar andersom; de statushouder de weg te wijzen naar het aanbod.

Voor 2017 gaan we verder met genoemde partners rond de inzet van Haarlemmaatjes voor statushouders. Daarbij kijken we naar wat goed en minder goed werkt en stellen dat bij. Ook sluiten we de inzet van verschillende typen vrijwilligers op elkaar aan: taalmaatjes, vrijwilligers maatschappelijke begeleiding van VluchtelingenWerk en Haarlemmaatjes. En organiseren wij activiteiten om hen te ondersteunen en hun deskundigheid te vergroten.

Tevens zijn we met aanvullende partijen in gesprek over de mogelijke inzet van mentoren voor statushouders die meer kwetsbaar zijn of waar 'meer mee aan de hand is'. Waarbij de inzet van een Haarlemmaatje te 'licht' is en waarbij toch ook niet direct zorgverlening de oplossing biedt en/of nodig is.

En, hoewel alle betrokkenen overtuigd zijn dat het sociale, maatschappelijke en culturele aanbod rijk en gevarieerd is in Haarlem en talloze kansen biedt voor statushouders om aan deel te nemen, kijken we komend jaar verder naar wat er bij het bestaande aanbod mogelijk aanvullend nodig is om de maatschappelijke integratie en participatie van statushouders in Haarlem te bevorderen.

In 2017 gaan we ook verder met het verbinden van activiteiten tussen een groot scala aan professionele maatschappelijke organisaties en betrokken vrijwilligers.

Werk en scholing gericht op werk

Voor de begeleiding naar werk van statushouders sluiten we aan op de gemeentelijke koers voor alle ontvangers van een participatie-uitkering, zoals verwoord in het visiedocument 'Koersdocument Werk en Inkomen'. Dit betekent automatisch ook dat onze inzet nu voor statushouders nieuw is ten opzichte van statushouders die voorheen in Haarlem werden gehuisvest.

In opdracht van de gemeente voert Implacment specifieke intakegesprekken met alle statushouders ten behoeve van kwalitatief goede dossiers. Hiermee kan het op statushouders ingerichte team klantmanagers bij de afdeling Inkomens Dienstverlening (IDV) van Sociale Zaken en Werkgelegenheid vanuit het principe 'ken je klant' werken. En beschikt het team over goede informatie voor het (laten) maken van matches tussen statushouders en werkgevers.

We maken bij het begeleiden van statushouders richting werk zoveel als mogelijk gebruik van reguliere trajecten en participatiemiddelen en bestaande contracten. We zetten instrumenten in voor zowel de statushouder zelf als de werkgevers, zoals: (tijdelijke) loonkostensubsidie, jobcoaching, scholingsvouchers, no-riskpolis, ondersteuning bij leerwerktrajecten, beschut werkplaatsen, etc. Zo ook nieuwe mogelijkheden vanuit de inzet van een instrument als 'de regelvrije zone' en het loslaten van het rigide toepassen van sollicitatieplicht. We zetten ook onze instrumenten preventief in bij statushouders die vallen binnen het Gemeentelijk Versnellings Arrangement (GVA).

Samen met diverse partijen in de stad werken wij ook aan nieuwe trajecten. Het gaat hierbij in de regel om ondernemers of sociale initiatiefnemers die kansen zien in het arbeidspotentieel van statushouders. Ook onderzoeken wij de mogelijkheden om aan te sluiten bij innovatie projecten, waarbij bijvoorbeeld het gaat om koppeling werkgevers-statushouders en gebruik wordt gemaakt van expertise vanuit diverse ervaringsdeskundige oud-vluchtelingen.

Met het Werkgeversservicepunt, Pasmatch en Agros is kortgesloten hoe zij hun rol kunnen spelen in het adviseren en ondersteunen van werkgevers/ondernemers bij de inzet van statushouders.

In 2017 monitort de gemeente voortgang en resultaten van de inzet op toeleiding van 'nieuwe' statushouders naar scholing en/of werk door kwartaalrapportages van onze gecontracteerde partners Pasmatch en Agros en door rapportages vanuit het 'team statushouders', Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Voor deze rapportages definiëren wij statushouders als: iedereen met een tijdelijke verblijfsstatus gedurende de 36 maanden waarbinnen hij moet inburgeren.

Het preventieteam van Sociale Zaken en Werkgelegenheid start 1 december 2016 met de nieuw ontwikkelde training 'Grip op Geld voor statushouders'. Doel is statushouders kennis en inzicht te bieden in financiële verantwoordelijkheden en regelgeving in Nederland.

Onderwijs

Kinderen van vluchtelingen in de basisschoolleeftijd melden zich op de Internationale Taalklas (ITK), waar zij de basisvaardigheden van het Nederlands leren. Elke gemeente betaalt voor een leerling, woonachtig in zijn gemeente, tweemaal € 1.000 per leerling per schooljaar op basis van de teldatum van 1 oktober en 1 februari. Gemeente Haarlem dekt deze kosten uit het OAB-budget.

De jongeren die voortgezet onderwijs moeten volgen, melden zich aan bij de Internationale Schakelklas (ISK). Er is sprake van gemeentelijke cofinanciering à € 40.000 op jaarbasis. Dit wordt bekostigd uit het regionale VSV-budget.

De benodigde onderwijshuisvesting voor ITK en ISK is op orde. Ontwikkeling van het aantal jonge statushouders dat aan Haarlem wordt toegewezen in 2017 is van invloed of de beschikbare capaciteit voldoende blijft.

Gemeenten, COA, VO en Nova College in de regio's Midden- en Zuid- Kennemerland en Meerlanden hebben afspraken gemaakt voor de financiering van opleidingsarrangementen van VO en MBO. De arrangementen richten zich op onderwijs bieden aan vluchtelingen en statushouders op het niveau dat passend is voor hun ontwikkelingsniveau en dat zij aankunnen, het zo snel mogelijk kunnen participeren in de Nederlandse samenleving en het voortijdig schoolverlaten door deze doelgroep te bestrijden en de risico's hierop te minimaliseren. Vooralsnog kunnen deze opleidingstrajecten zoals de pre-entree opleiding (=schakeltraject) bekostigd worden uit de budgetten van de schoolbesturen VO, MBO en het samenwerkingsverband VO.

Haarlem heeft een convenant met het Universitair asielfonds (UAF) zodat een deel van de statushouders met behoud van hun uitkering via het UAF een (aanvullende) studie kan volgen onder bepaalde vastgelegde voorwaarden. De kosten hiervan worden betaald uit het Participatiebudget.

Ook heeft Haarlem vanuit de Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB) mogelijkheden om onderwijs inzet te faciliteren gericht op het inhalen van onderwijsachterstand bij volwassen statushouders.

De gemeente houdt met het VO en Nova College in 2017 vinger aan de pols over zowel de inhoud, omvang en financiering van de in te zetten trajecten. Ook gekeken wordt naar (nieuwe) mogelijkheden voor toeleiding naar hoger onderwijs.

De gemeenten van onze arbeidsmarktregio sluiten met betrokken instellingen binnenkort een 'Taalakkoord'. Dit Taalakkoord is bedoeld om:

- Het thema laaggeletterdheid breed regionaal te agenderen;
- Laaggeletterden sneller te herkennen en faciliteren hun basisvaardigheden te vergroten;
- De bestaande infrastructuur te verstevigen en waar mogelijk/wenselijk uit te breiden met thematisch non-formeel aanbod.

In 2017 wordt bij het uitbreiden van mogelijkheden voor taalversterking van statushouders ook de relatie gelegd met acties die volgen vanuit dit Taalakkoord. En vice versa.

Gezondheidszorg

Veel statushouders kampen met gezondheidsachterstanden. Soms waren die er al in het land van herkomst, soms zijn er migratie gerelateerde problemen (psychische belasting met uitstralende werking op gezondheid). Uit onderzoeken komt naar voren dat veelvuldig, langdurige stress als gevolg van geweld en onzekerheid bij veel statushouders leidt tot psychische klachten die bij voortduring verergeren en op zeker moment de integratie en participatie in de maatschappij in de weg gaan staan. Cultuurverschillen, taalbarrières en onbekendheid met het zorgsysteem in Nederland, maken dat statushouders niet altijd (direct) om de juiste gezondheidszorg vragen en/of deze krijgen. De gemeente Haarlem investeert vanuit het 'Sociaal programma statushouders' in een aanpak gericht om hierin verbeteringen in aan te brengen. En wij investeren in verschillende preventieve interventies die de psychische gezondheid bij statushouders versterken.

Deze investeringen dekken wij vanuit de middelen van het 'Sociaal programma statushouders'. Daarnaast spreken wij hierbij verzekeraars aan (vanuit hun inzet op het gebied van met name volwassenen psychiatrie) en doen wij een beroep op reeds gecontracteerde / gesubsidieerde inzet vanuit partners op het gebied van gezondheidszorg.

De regiocoördinator publieke gezondheidszorg statushouders Kennemerland, die onlangs door de VNG is aangesteld, heeft het plan van aanpak opgesteld en draagt in afstemming met de gemeente zorg voor uitvoering daarvan. De regiocoördinator maakt bij de activiteiten gebruik van een landelijke toolkit gezondheidsbevordering statushouders en expertise vanuit centra als Pharos, GGD GHOR Nederland, Arq en Rutgers. Het plan is mede opgesteld op basis van gesprekken met statushouders, zelforganisaties, sociaal- en maatschappelijk begeleiders en welzijnswerkers, vrijwilligers vanuit Hotel de Koepel en ambtenaren. De kern van het plan bevat interventies die de gezondheid van statushouders versterken, rekening houdend met de kracht, de leef-, belevingswereld en vragen van statushouders. En er zijn activiteiten die ondersteuning bieden aan vrijwilligers en professionals zodat zij goed geëquipeerd zijn voor hun veelal complexe taak, inzet en betrokkenheid bij statushouders.

De uitvoering van het plan richt zich enerzijds op het vergroten van kennis- en deskundigheid over gezondheid van statushouders en anderzijds op het ontwikkelen en aanreiken van een handelingsperspectief. Het handelingsperspectief is een praktische tool om vervolg acties in gang te zetten. Bijvoorbeeld zodat een vrijwilliger of klantmanager SZW signalen van gezondheidsklachten oppikt en deze –snel - daar terecht komen waar zij thuis horen.

Doelen zijn kennisvergroting, handelingsperspectief en waar nodig basisvoorzieningen uitbreiden ten einde:

- het versterken van gezondheid door gebruik van veerkracht en zelfredzaamheid van statushouders
- het voorkomen van psychische klachten, en het voorkomen van verergering van al aanwezige klachten
- ook op termijn voorkomen van noodzakelijke, zwaardere en duurdere geïndiceerde zorg
- met behulp van cultuursensitief handelen de gezondheid te versterken
- de kennis van/inzicht in een complexe leefsituatie van statushouders te vergroten
- het gat in basis GGZ voorziening te dichten door het inzetten van cultuur sensitieve GGZ ondersteuning. Dit is individuele ambulante psychische hulp die gemist wordt in de basisinfrastructuur.
- het versterken samenhang en samenwerking in de GGD zorgnetwerken.

Er vindt extra inspanning plaats op het gebied van laagdrempelige interventies in relatie tot psychosociale problematiek. Voorbeeld is een empowermenttraining voor een groep jong volwassen Eritreeërs gehuisvest op de GVA-Zijlweglocatie, waarbij de training wordt verzorgd met inzet van een professionele zorgprofessional en ervaringsdeskundige die zelf uit Eritrea komt en betrokken ervaringsdeskundige vrijwilligers.

Naast empowerment zal er voor statushouders psychosociale zelfhulp met behulp van Mindfit/spring mogelijk zijn. Empowerment en Mindfit/spring zijn beide laagdrempelige interventies die als psychische klachten toe nemen, in elkaars verlengde liggen. Mindfit/spring kunnen als ingang naar gespecialiseerde GGZ zorg fungeren als zelfhulp niet volstaat. Van belang bij empowerment en Mindfit/spring interventies zijn een goede sociale support en het zich nuttig voelen door juiste dagbesteding. Daarom zal bij deze interventies ook ingezet worden op het betrekken van vrijwilligers en aansluiting bij de rol van de klantmanagers bij Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Ook zijn en worden vanuit de GGD workshops en voorlichting georganiseerd aan eerstelijnszorgprofessionals over mogelijke gezondheidsproblemen bij statushouders en de invloed van cultuurverschillen op een goede gezondheidsaanpak. Tevens verzorgen de GGD en Brijder Stichting voorlichting voor statushouders op onze GVA-locaties. Zoals bijvoorbeeld seksuele voorlichting om ongewenst zwangerschap en geslachtsziektes te helpen voorkomen. Ook de sociaal begeleiders worden hierbij ondersteunt op hun inzet. Want met name bij jonge / jong volwassen statushouders zien we regelmatig grote onbekendheid en onervarenheid qua gebruik van voorbehoedsmiddelen.

Bij de uitvoering van het plan van aanpak voor het verstrekken van de gezondheidssituatie en de gezondheidszorg voor statushouders wordt er nauw samengewerkt met andere betrokken partijen vanuit het 'Sociaal programma statushouders'. Er is samenhang met het participatieverklaringstraject. De contacten worden verstevigd met de huisartsen, verloskundigen en tandartsen. Met de sociale wijkteams en het CJG worden contacten gelegd. Ook is er aansluiting gemaakt met de activiteiten van de Somalische zelforganisatie en zijn er contacten binnen de Eritrese gemeenschap in Haarlem. Deze laatste twee groepen zijn waardevolle contacten opdat deze 'oudkomers een brugfunctie naar de nieuwkomers' kunnen zijn. Tot slot bedden we gezondheidsbevordering van statushouders in bij het lokale gezondheidsbeleid en bij programma's als gezonde wijk & school en opvoedondersteuning.

Inzet sportvouchers

Door te sporten kunnen statushouders contacten leggen, stress verwerken, hun Nederlands oefenen in een actieve en recreatieve setting, zelf aan de slag gaan als vrijwilliger bij sportverenigingen. Sporten bevordert zowel de gezondheidssituatie van statushouders als hun integratie en participatie. De gemeente verruimt vanuit dit kader het instrument van de inzet van bestaande sportvouchers in Haarlem en stelt deze ook beschikbaar voor statushouders.